

Proiect finanțat
de Uniunea Europeană

PROPUNERE DE POLITICĂ PUBLICĂ în domeniul gestionării spațiilor verzi "Ștefan Vodă - orașul celor 7 parcuri"

în orașul

ȘTEFAN VODĂ

OCTOMBRIE 2020

CUPRINS

01.	Introducere	4
02.	Metodologie	5
03.	Context și descrierea problemei	7
04.	Analiza problemei - principalele cauze și efecte	14
05.	Cadrul legal/normativ național	16
06.	Cadrul normativ local	18
07.	Obiectivul PPP	20
08.	Principii și opțiuni privind rezolvarea problemei	21

INTRODUCERE

Pentru buna gestionare a domeniului public este nevoie de colaborare între APL și comunitate, pentru fiecare domeniu în parte se cere o viziune, un plan de acțiuni clar, susținut de majoritate. La moment, în ceea ce privește gestionarea spațiilor verzi din orașul Ștefan Vodă, lipsește un concept unic elaborat împreună cu societatea civilă care să poată fi transformat în plan concret de acțiuni și care să fie implementat în următorii ani.

Prezenta propunere de politică publică în domeniul gestionării spațiilor verzi din orașul Ștefan Vodă reprezintă un instrument de analiză a situației curente, de implicare a APL și a comunității în elaborarea viziunii privind spațiile verzi din oraș și transformarea ei într-un plan de lucru de care să se ghideze actualii și viitorii conducători ai orașului, în care să fie agreat de comun acord rolul și gradul de implicare a comunității.

Propunerea va constitui platforma în baza căreia să înceapă consultările, se va discuta privind specificul și necesitățile fiecărui spațiu verde în parte. Produsul final va ghida Primăria, Consiliul Orășenesc și societatea civilă în luarea viitoarelor decizii legate de spațiile verzi.

Documentul a fost elaborat în cadrul proiectului “Fabrica de politici publice – prin reprezentare civică, scoatem din sertare strategiile de dezvoltare”, sub auspiciile platformei „Dezvoltarea Societății Civile la nivel local în RM”, susținută de Fundația Konrad Adenauer și Uniunea Europeană.

METODOLOGIE

PPP a fost elaborată în corespundere cu indicațiile metodologice ale Guvernului RM și bunele practici ale USAID și Băncii Mondiale. Analiza problemei, identificarea opțiunilor și a liniilor de intervenție a survenit din consultarea celor 3 categorii de actori implicați și interesați:

- A. Populația orașului Ștefan Vodă**
- B. Societatea civilă reprezentativă din orașul Ștefan Vodă**
- C. Administrația publică locală și întreprinderea municipală Apă-Canal Ștefan Vodă.**

Populația orașului a fost consultată prin 2 sondaje organizate în cadrul proiectului "Fabrica de politici publice – prin reprezentare civică, scoatem din sertare strategiile de dezvoltare", implementat de Asociația Obștească Centrul de Dezvoltare Durabilă "Rural-21".

Primul sondaj a fost efectuat în perioada decembrie 2019-ianuarie 2020, pe un eșantion de 181 locuitori, în baza unor grupuri specifice: tineri, minorități etnice, membri ai organizațiilor societății civile, funcționari publici și reprezentanți ai sectorului de afaceri. Deoarece în acea perioadă comunicarea directă era încă posibilă, sondajul a fost efectuat prin comunicare directă cu respondenții. Fiecare dintre respondenți a indicat o problemă de nivel local pe care o considera cea mai importantă.

Al doilea sondaj a fost efectuat online, cu ajutorul platformei Google Forms. La acesta au participat 111 respondenți, locuitori ai orașului. Participanții au ales câte 3 probleme pe care le consideră cele mai importante în oraș, cu care se confruntă cel mai des.

Societatea civilă și administrația publică locală din Ștefan Vodă au fost implicate în panelul de bază al proiectului, precum și în toate activitățile acestuia, inclusiv organizarea și desfășurarea sondajelor, analiza problemelor și identificarea căilor de intervenție. Aproximativ 50% din membrii panelului de bază au constituit funcționari publici și 35% - activiști civici, reprezentanți ai diverselor grupuri de interes din oraș.

PPP a fost elaborată conform unui ghid care a fost aprobat de panelul de bază. Membrii panelului de bază au propus și dezbătut opțiunile. Iată care au fost pașii de elaborare a documentului și instrumentele utilizate:

- A. Descrierea problemei** - rezultatele sondajelor (efectele precizate de respondenți cu referire la prioritatea gestionarea spațiilor verzi), rezultatele analizei „arborele problemei” (cauze și efecte) efectuată de membrii panelului de bază, informații prezentate de actualul și fostul primar al orașului în cadrul interviurilor cu experții;
- B. Analiza problemei** - principalele cauze și efecte identificate în cadrul sondajelor și sesiunilor panelului de bază al proiectului. Autorii PPP au dezvoltat analiza „arborele problemei” pentru a condiționa o mai bună dinamică a măsurilor propuse;
- C. Cadrul normativ local** - autorii au studiat legislația locală și practicile locale pentru a identifica limitările vizavi de posibilele măsuri;
- D. Obiectivul PPP** - autorii au fixat obiectivul reieșind din prescripțiile ghidului de elaborare a PPP, precum și din căile de atac privind principalele cauze și efecte ale problemei;

- E. Propunerea opțiunilor de rezolvare a problemei** - opțiunile survin din 2 surse:
(1) aplanarea cauzelor și efectelor problemei, precum și (2) domeniile de intervenție;
- F. Analiza opțiunilor** - au fost aplicate modelele cost/beneficiu (în domeniile de intervenție în care datele financiare au fost disponibile) și cost/eficacitate;
- G. Opțiunea recomandată** - opțiunile care s-au dovedit a fi cele mai potrivite în urma analizei de impact;
- H. Recomandări adiționale.**

PPP a fost prezentată și aprobată de panelul de bază a proiectului la două faze:

- Formularea problemei, a obiectivelor PPP și a opțiunilor;
- Recomandarea opțiunii potrivite.

CONTEXT ȘI DESCRIEREA PROBLEMEI

Orașul Ștefan Vodă a moștenit prin locuitorii săi o cultură urbană deosebită de celelalte orașele din Republica Moldova. Unul din elementele care stă la baza modului de percepere a felului în care trebuie să fie orașul a fost colonia germană pe baza căreia a fost fondat orașul. De la Kizil a fost moștenit modul de construcție a străzilor, ordonarea caselor. Un alt element care a influențat urbanismul acestei localități a fost amenajarea relativ proaspătă în perioada sovietică. În oraș încă mai locuiesc acei oameni care au stat la baza versiunii moderne a urbei, cei care au muncit la construcția orașelului în forma lui actuală. Cerințele pe care le au locuitorii orașului pentru calitatea vieții depășesc înțelegerea obișnuită a unui centru raional din țara noastră: oamenii vor condiții mai bune, mai multă civilizație. Orașul este verde, la planificarea lui au fost concepute aproximativ 10 spații verzi care pot fi integrate în 7 parcuri orașenești delimitate.

1. Parcul Mihai Eminescu – parcul central.

În baza unui proiect depus la programul Comunitatea Mea (*finanțat de USAID prin intermediul IREX*) acesta este în plin proces de reamenajare într-un spațiu multifuncțional destinat tuturor categoriilor de populație. În cadrul acestui proiect Primăria împreună cu comunitatea Ștefan Vodă își propune schimbarea conceptului din parc “administrativ” în parc multifuncțional. Se vor reconstrui trotuarele, sistemul ingineresc, un havuz țâșnitor (*subteran*), se vor instala felinarele, rechizitele radiofonice și de internet și mobilierul urban. După implementarea acestui proiect se va instala masa de tenis, șah și tobogane pentru copii. În cadrul consultărilor publice s-a propus amplasarea în fiecare parc a unui panou informativ care să indice activitățile care pot fi practicate și regulile de conduită, scopul scopul acestuia fiind prevenirea disconfortului creat de locuitorii gălăgioși.

2. Spațiul verde din preajma vechii antene de televiziune - amplasat în curțile blocurilor, spațiul este traversat de locuitorii sectorului privat care se deplasează în centrul orașului. Respectiv, spațiul dat are nevoie de un tronson pentru traversare, care să permită locuitorilor să traverseze zona fără de a intra pe terenul sportiv sau de pe cel de joacă pentru copii. Spațiul este aferent unui cartier și ar putea servi drept primul exemplu de interacțiune a locuitorilor cu scopul de a-l amenaja. În mijlocul zonei este un teren sportiv care trebuie reabilitat, iar antena veche trebuie demontată. Terenul oferă posibilitatea plantării plantelor exotice, ceea ce l-ar transforma într-un mic dendrariu al orașului Ștefan Vodă. În cadrul consultărilor s-a propus amenajarea fiecărui spațiu ca entitate unitară în baza unui proiect care să fie realizat în întregime.

3. Monumentul Eroilor căzuți și participanți la luptele pentru păstrarea integrității țării - este un spațiu recent amenajat cu monument, arbori tineri și bănci. Pe acest teritoriu este un edificiu vechi care trebuie demolat. Spațiul poate fi integrat într-un parc mai mare care să includă spațiul convențional 2 și 4.

4. Fosta pepinieră a liceului - reprezintă un spațiu verde cu un grad mic de amenajare. Odată amenajat, spațiul poate fi integrat în parcul Monumentul Eroilor (*spațiile 2, 3 și 4*). Între spațiile numite convențional 2 și 3 este o construcție care poate fi demolată - este nevoie de o decizie în privința acesteia. Elevii de la liceu ar putea fi implicați în elaborarea unui concept de spațiu verde prietenos tinerilor, care să corespundă intereselor tinerilor. În baza conceptului elaborat de liceeni se recomandă întocmirea unui proiect cu care să se aplice la potențialii finanțatori. În caz de succes, tinerii, care sunt viitorul orașului, vor fi familiarizați cu inițiativa "7 parcuri" și vor avea o experiență pozitivă care le-ar permite să implementeze conceptul în următorii ani. În cadrul consultărilor publice a fost menționat faptul că spațiul are un potențial de amenajare pentru elevii liceului care ar avea nevoie de un teren cu bănci în care să-și petreacă recreațiile și timpul liber. La fel, s-a propus implicarea comunității printr-un concurs de generare a ideilor de amenajare a tuturor spațiilor verzi. Dată fiind amplasarea în apropiere a stadionului liceului, spațiul verde poate fi utilizat pentru tot felul de acțiuni sportive și comunitare. Anume acest spațiu verde poate fi „adoptat” de către elevii de la liceu iar exemplul poate fi preluat de alte comunități.

5. Parcul Kizil - reprezintă o zonă cu un grad mediu de amenajare. Aici s-a încercat implementarea unui proiect în cadrul căruia a fost amenajat un teren de joacă și un foisor pentru recreere. Spațiul are un potențial bun de amenajare a unei zone de agrement, este amplasat la o distanță semnificativă de blocurile locative. Unul dintre efectele negative semnalate de populație a fost organizarea de frigărui în spațiul verde de lângă spital/ Școala de Arte. În Parcul Kizil, prin parteneriat, poate fi creată zona amenajată cu foisoare. Totuși, în cadrul consultărilor publice s-a vorbit despre faptul că parcul este prea aproape de oraș pentru a fi dotat cu foisoare și s-a propus conferirea unui stil istoric cu posibilitatea creării unui muzeu al orașului. Spațiul face referință directă la istoria orașului, aici a fost primul spațiu verde amenajat pe timpul coloniei nemțești, unii locuitori mai numesc zona - parcul vechi. O altă idee a fost ca elevii de la școala de arte să organizeze mici concerte în parcul Kizil sau oricare alt spațiu verde amenajat.

6. Scurul din fața Direcției regionale Est a poliției de frontieră - reprezintă o bună practică, un exemplu de spațiu verde bine amenajat. Succesul acestui spațiu verde ține de faptul că există un responsabil direct de gestionarea lui. Funcțional, acest spațiu verde servește activităților de recreere.

7. Parcul de lângă spital/Școala de Arte - o zonă verde destul de mare pentru dimensiunile orașului. Una din propuneri este să fie amenajat în acest parc un teren dedicat animalelor domestice. Primarul Vladislav Cociu leagă amenajarea acestui spațiu verde cu reabilitarea drumului de pe strada Bugeacului ceea ar permite dezvoltarea zonei în ansamblu. Dată fiind amplasarea parcului în apropierea blocurilor de locuit există un potențial de implicare a comunității în conceptualizarea modificărilor necesare și modernizarea ulterioară a spațiului. În cadrul discuțiilor publice s-a propus ca denumirea parcului să fie generată de apropierea casei de cultură sau a școlii de arte pentru a evita sintagma „la spital” care nu este cea mai atractivă. Denumirea spațiului dat, la fel ca și a celorlalte, poate fi aleasă prin intermediul dezbaterilor publice sau a unui concurs lansat de Primăria Ștefan Vodă cu scopul de a identifica o denumire reprezentativă. Tot în cadrul consultărilor, s-a menționat faptul că în blocurile alăturate locuiesc mai multe persoane în etate care au nevoie de condiții adaptate necesităților acestei categorii. S-a propus amenajarea unui platou de dans cu o scenă pe care elevii de la școala de artă ar putea să demonstreze ceea ce învață.

8. Parcul / pădurea cu lac Ion Palancean - cel mai mare spațiu verde din orașul Ștefan Vodă, are o suprafață de aproximativ 37 de hectare poate fi numit „plămâni orașului Ștefan Vodă”. La intrarea în parc este amplasat memorialul Patria – Mamă unde au loc o serie de manifestări. Dată fiind dimensiunea zonei, aceasta poate servi drept un mare teren de recreere activă, aici pot fi amenajate piste pentru alergat, pentru bicicliști și teren de alpinism printre copaci. Un plus de atractivitate este oferit de lacul care poate fi inclus în hotarele parcului și o zonă de recreere care are deja un anumit grad de amenajare. Este important de menționat că la intrarea în parc există o parcare care facilitează accesul mai multor categorii de potențiali beneficiari. Acest parc este atât de mare încât oferă posibilitatea de amplasare a mai multor puncte de atracție. De exemplu, montarea foisoarelor propuse pentru parcul Kizil s-a adevărit mai oportună anume în acest parc (*cu condiția distanțării de memorial*), la o distanță rezonabilă de ceilalți beneficiari ai zonei.

9. Spațiul verde de la intersecția străzilor Ștefan cel Mare și Păcii - reprezintă un spațiu verde între două sectoare ale orașului. Aici ar putea fi amenajat un spațiu pentru copii. În cadrul consultărilor publice s-a sugerat păstrarea salciilor și teilor plantați de-a lungul râulețului Gealair, s-a făcut trimitere la cartea - „Orașul unde plouă cu Flori de Tei”.

10. Spațiul verde amplasat de-a lungul râulețului Gealair - este o zonă verde care e amplasată pe ambele maluri ale râulețului de-a lungul străzii Ștefan cel Mare. Împreună cu monumentul celor căzuți în Afganistan și spațiul verde nr. 9 (*din această enumerare*) ar putea constitui parcul Gealair. În cadrul consultărilor s-a menționat faptul că ideile de amenajare a spațiilor verzi trebuie consultate cu specialiștii în domeniu și trebuie neapărat să prevadă facilități pentru persoanele cu necesități speciale. Pentru acest spațiu, participanții au sugerat amenajarea unui traseu pentru bicicliști care să lege parcul Ion Palancean de traseul național Odesa - Chișinău. Altă propunere a fost să se construiască podețe de lemn și bănci amplasate pe malul râulețului, acolo unde locuitorii blocurilor coboară pentru o promenadă răcoroasă. A treia idee care poate fi implementată a fost „Aleea mestecenilor”, care să se materializeze prin plantarea acestui soi de copaci de-a lungul râulețului Gealair.

NOTĂ: Cu siguranță în oraș mai sunt spații verzi care necesită amenajare și pot fi integrate în unul din cele 7 parcuri ale orașului. În acest document au fost incluse zonele care au un impact mare asupra aspectului orașului. Imagini cu zonele verzi descrise mai sus sunt anexate documentului.

PROBLEMA

Numărul mare de spații verzi din Ștefan Vodă nu se valorifică suficient în contextul potențialului social, ecologic și economic, fiind supuse diverselor riscuri ale unor intervenții de interese, neavând delimitări, statut oficial de SPAȚII VERZI și o implicare decisivă din partea locuitorilor.

În baza unui proces de consultare a cetățenilor pe calea unui chestionar online la care au participat 111 de persoane (*fiecare a ales 3 probleme prioritare, adică 333 priorități*), precedat de un sondaj din ușă în ușă în care au participat 182 de locuitori și în baza dezbaterilor organizate în cadrul a trei grupuri de inițiativă a câte 8 persoane, a fost identificată necesitatea orașului de a avea spații verzi bine amenajate. În cadrul consultărilor oamenii au menționat că nu au unde petrece timpul liber, spațiile verzi nu sunt adaptate pentru părinții care merg la plimbare cu copiii, deținătorii de animale domestice nu au unde își plimba „prieteni”.

În ambele procese de consultare problema parcurilor s-a situat pe locul trei și chiar a fost identificată o denumire simbolică pentru o viitoare politică publică – **Ștefan Vodă – Orașul celor 7 parcuri**. Inițiativa are menirea nu doar de a asigura condiții mai bune de viață pentru locuitorii din Ștefan Vodă, dar și de a spori atractivitatea acestei localități pe plan regional și republican. Amplasarea orașelului la mijlocul traseului de la Odesa la Chișinău ar permite crearea unui popas în care călătorii nu doar să se oprească pentru câteva minute, dar și pentru o promenadă, în cazul existenței unor condiții mai bune. Dacă orașul Ștefan Vodă ar reuși să creeze din cele 7 parcuri un brand recunoscut în toată țara, acesta ar putea fi inclus în traseele turistice naționale și regionale.

Extinderea spațiilor verzi amenajate ar permite apropierea de standardul european care prevede existența a 26 de metri pătrați de spații verzi per locuitor. În comparație cu orașul Chișinău, care pierde anual spații verzi în favoarea activităților antreprenoriale, orașul Ștefan Vodă are potențialul de a deveni un exemplu.

Managementul spațiilor verzi trebuie privit ca o prioritate, care odată realizată generează avantaje. Beneficiile¹ oferite de buna administrare a spațiilor verzi sunt multiple:

- **Beneficii ecologice.** Din perspectivă ecologică, spațiile verzi urbane sunt un adevărat moderator al impactului activităților umane asupra mediului înconjurător. În decursul unei zile, o suprafață foliară de 25 mp furnizează necesarul de oxigen pentru o persoană. Rezultatele cercetărilor științifice pun în evidență faptul că o porțiune acoperită de iarbă reține de 3–6 ori mai mult praf decât o suprafață cu pământ sau asfalt, iar un arbore matur reține de 10 ori mai multe impurități.
- **Beneficii sociale.** Ca spații publice, spațiile verzi contribuie la creșterea *incluziunii sociale*, prin crearea de oportunități pentru ca persoanele de toate vârstele să interacționeze atât prin contact social informal, cât și prin participarea la evenimentele comunității. Spațiile verzi bine întreținute joacă un rol semnificativ în *promovarea sănătății populației urbane*. Acestea oferă oportunități prin care încurajează un stil de viață mai activ, prin plimbări, alergare, exerciții fizice, ciclism etc., inclusiv deplasări pe rutele dintre zonele locuite și/sau dintre diferite facilități publice (*magazine, piețe, școli*).

1. Beneficiile au fost culese din lucrarea: SPAȚIILE VERZI – O PROBLEMĂ A URBANIZĂRII ACTUALE
DUMITRU CHIRIAC CRISTINA HUMĂ MARIANA

- **Beneficii economice.** Impactul pozitiv al spațiilor verzi se extinde și în sfera activării vieții economice a orașelor. Un mediu plăcut ajută întotdeauna la crearea unei imagini favorabile asupra centrelor urbane și, prin aceasta, poate spori atractivitatea pentru investiții și pentru oferta de noi locuri de muncă. De asemenea, spațiile verzi pot juca un rol semnificativ în dezvoltarea turismului.

În cadrul dezbaterilor în grupurile reprezentative ale panelului de bază al proiectului, participanții au studiat cu atenție rezultatele sondajelor efectuate din ușa în ușa (188) și online (111) în perioada pandemiei, a fost analizat fiecare comentariu lăsat de locuitorii orașului, pentru a sintetiza opiniile într-un rezumat din trei priorități ale localității. În baza cercetării individuale a celor 24 de participanți divizați, la rândul lor, în trei grupuri a câte opt persoane și a opiniei lor personale, au avut loc trei runde de dezbateri pe priorități în cadrul cărora inițiativa legată de spațiile verzi a ajuns pe locul 3. La dezbateri, fiecare participant a prezentat ceea ce a cules din studiul sondajului și cele mai mari priorități au fost confruntate între ele prin argumentare. Participanții au fost puși în situația să demonstreze existența problemei enunțate prin exemple sau trimiteri la opiniile locuitorilor. Problemele care au fost menționate mai des au acumulat mai multe puncte, înainte de spațiile verzi au fost invocate subiectele legate de gestionarea deșeurilor și un complex de probleme legate de mobilitatea urbană.

ANALIZA PROBLEMEI -

PRINCIPALELE CAUZE ȘI EFECTE

Opinia aleșilor locali este prețioasă nu doar pentru că ei sunt deținători de viziune privind dezvoltarea orașului, inclusiv a spațiilor verzi din comunitate, dar și pentru că această opinie este bazată pe feedback-urile colectate de la cetățeni în timpul campaniilor electorale și ulterior în exercitarea mandatului (*contacte, schimburi de păreri, petiții, sesizări, cereri*). În urma desfășurării a două interviuri cu fostul și actualul primar, am încercat să aflăm viziunea lor referitor la istoria din ultimii 10 ani și viitorul spațiilor verzi din or. Ștefan Vodă.

În urma interviurilor, autorii au ajuns la următoarele concluzii:

- ▶ Orașul are tot potențialul necesar pentru a amenaja zonele verzi și de a crea brand-ul unui oraș cu 7 parcuri. La moment sunt peste 10 spații verzi care pot fi integrate în cele 7 parcuri propuse în actualul document;
- ▶ În Ștefan Vodă sunt trei parcuri - Mihai Eminescu, Ion Palancean și Kizil și mai multe spații verzi care au potențial de amenajare;
- ▶ Este nevoie de delimitarea foarte exactă a spațiilor verzi pentru ca acestea să nu poată fi utilizate altfel decât în scop public;
- ▶ Locuitorii din Ștefan Vodă își doresc spații verzi amenajate în care să fie create condiții pentru copii, oameni care practică sportul, iubitori de animale, persoane în etate, oaspeți ai orașului;
- ▶ În ultimii 10 ani, administrația a făcut un salt calitativ, de la spații verzi, care erau mai degrabă mici păduri, la zone amenajate decent, care se pot transforma în parcuri edificate;
- ▶ Este nevoie de o consultare largă cu populația, pentru ca parcurile să devină mai populare;
- ▶ Nu există o instituție dedicată gestionării spațiilor verzi din Ștefan Vodă și nici un buget separat pentru acest gen de activitate. La moment, cheltuielile pentru spațiile verzi sunt cheltuieli de amenajare generală a localității.

EFECTE (E)

- E.1.** Spații de joacă pentru mamele cu copii ori lipsesc, ori sunt amplasate la o distanță mare;
- E.2.** Iubitorii de animale nu au unde își plimba "prieteni" și o fac în locuri neautorizate, neavând grijă de „urmele” pe care le lasă;
- E.3.** În lipsa regulilor, în spațiile verzi se organizează frigărui cu muzică, ceea ce deranjează locuitorii din preajmă;
- E.4.** Spațiile verzi nu sunt adaptate activităților sportive;
- E.5.** Oaspeții orașului care vizitează sau tranzitează zona, precum și locuitorii, nu sunt atrași de spațiile verzi slab amenajate;
- E.7.** Îmbunătățirile anterioare efectuate în spațiile verzi nu sunt durabile;
- E.8.** Mașinile circulă prin spațiile verzi creând drumuri de țară;
- E.9.** Unele parcuri sunt lăsate în paragină (*spațiul verde - Kizil, parcul Ion Palancean, parcul din regiunea spitalului*);
- E.10.** Copacii uscați din parcuri și spații verzi creează pericol pentru vizitatori;

- E.11.** Antena de televiziune din spațiul verde respectiv are o vârstă de aproximativ 40 de ani, nu este verificată tehnic de timp îndelungat și constituie un pericol pentru locuitorii orașului;
- E.12.** Trotuarele din parcuri sunt în mare parte deteriorate;
- E.13.** În absența statutului de spații verzi, agenții economici pot înrăutăți aspectul parcurilor existente;
- E.14.** Râulețul Gealair rămâne fără apă;
- E.15.** În parcurile din oraș sunt mulți câini vagabonzi.

CAUZE (C)

- C.1.** Primăria nu are un plan structurat, bazat pe norme generale de amplasare a spațiilor verzi, inclusiv a terenurilor de joacă pentru copii, astfel ca să se creeze condiții egale pentru toți locuitorii cartierelor din oraș;
- C.2.** APL nu alocă bugete dedicate dezvoltării și menținerii parcurilor;
- C.3.** Societatea civilă nu este interesată în dezvoltarea, întreținerea și gestionarea parcurilor, pentru că nu se oferă o viziune clară asupra dezvoltării acestor terenuri;
- C.4.** Parcurile, spațiile verzi și scuarurile nu se administrează și nu se monitorizează sistemic (*inclusiv online*). Agenții constatatori și structurile de menținere a ordinii publice, folosesc insuficient mecanismul constrângerilor;
- C.5.** Pentru majoritatea spațiilor verzi până în prezent nu au fost întreprinse acțiuni de delimitare a terenurilor.

CADRUL LEGAL / NORMATIV NAȚIONAL

A fost analizată legea Nr. 591 din 23.09.1999 (*Versiune în vigoare din 24.08.2018*) cu privire la spațiile verzi din localitățile urbane și rurale.

În prezenta propunere se recomandă utilizarea sintagmei „Spațiu Verde” care conform legii este: sistem armonizat architectural, format din elemente ale complexelor peisagistice intravilane și extravilane ale localităților urbane și rurale (*peisaje naturale, sectoare ale cursurilor de apă și bazine acvatice, construcții rutiere, horticole, locative*), important din punct de vedere estetic, biologic și ecologic, care include, de regulă, o comunitate de vegetație (*lemnoasă arborescentă, arbustivă, floricolă și erbacee*) și animale.

Asta pentru că PARCUL conform legii este: spațiu verde, cu suprafața de peste 20 de hectare, care oferă, într-un cadru vegetal bogat și variat, posibilități de recreere cu exercitare de activități compensatorii din sfera odihnei active (sport, jocuri în aer liber) și pasive sau de activități cu caracter cultural (spectacole etc.);

O alternativă poate constitui noțiunea de SCUAR - spațiu verde, cu suprafață de pînă la 3 hectare, amplasat, de obicei, între străzi, cu funcții de odihnă și de facilitare a circulației pietonilor de la o stradă la alta;

Un principiu important pentru dezvoltarea spațiilor verzi este stipulat în Art. 6 (*punct 1*) din Lege care spune că: Spațiile verzi folosite în interes public constituie obiectul exclusiv al proprietății publice și nu pot fi privatizate sau arendate.

Prin intermediul Articolului 10 Legea indică atribuțiile APL legate de gestionarea spațiilor verzi, printre acestea merită menționate:

a) elaborează, coordonează cu autoritatea centrală pentru mediu și adoptă actele normative locale privind dezvoltarea și protecția spațiilor verzi; participă la elaborarea actelor legislative în domeniu; f) organizează evidența și reglementează folosirea spațiilor verzi; g) finanțează activitățile legate de dezvoltarea, paza și protecția spațiilor verzi; l) ține cadastrul și efectuează monitoringul spațiilor verzi;

Prin intermediul Articolului 16 Legea clasifică spațiile verzi conform funcționalității lor. Din lista de 23 de specificații pentru orașul Ștefan Vodă și propunerea de politică sunt relevante următoarele: 1) spații verzi de folosință generală: a) scuaruri; b) grădini; c) parcuri; d) pădure parc; e) spații verzi din cuprinsul arterelor de circulație; 2) spații verzi cu acces limitat: a) parcuri sportive; b) spații verzi de pe lângă instituțiile preșcolare, de învățămînt și de cercetări științifice; c) spații verzi de pe lângă instituțiile sanitare și curative; d) spații verzi pentru recreerea copiilor și tineretului; e) spații verzi din incinta întreprinderilor și din zonele de protecție ale acestora; f) spații verzi de pe lângă locuințe.

Articolul 16 stipulează modalitatea de aprobare a construcțiilor în spațiile verzi. Responsabilitatea este pusă pe seama APL cu obligativitatea consultării comunității, a oamenilor care locuiesc în zonă. Legea interzice construcția în spațiile verzi a obiectivelor industriale, locative și stațiilor de alimentare cu combustibil.

Concluziile legate de studierea cadrului normativ național sunt următoarele:

- A.** Legea națională protejează spațiile verzi și nu permite utilizarea lor în alte scopuri;
- B.** Amenajarea spațiilor verzi este pusă în sarcina APL, la nivel local se decide modul în care spațiile verzi sunt valorificate de localitate;
- C.** Legea atribuie un rol important comunității locale procesul decizional privind utilizarea spațiilor verzi și prevede expres faptul că locuitorii trebuie implicați în procesul de luare a deciziilor;
- D.** Denumirea „7 Parcuri” este una convențională și arată mai degrabă esența conceptului.

CADRUL NORMATIV LOCAL

Unul dintre actele legislative locale de referință pentru subiectul spațiilor verzi îl reprezintă Strategia de Dezvoltare a orașului Ștefan Vodă. Documentul prevede dezvoltarea infrastructurii, inclusiv a spațiilor verzi. Obiectivul specific 1.1 începe cu enumerarea celor trei parcuri, care au denumire, din localitate (*Mihai Eminescu, Ion Palancean, Kîzîl*) și prevede iluminarea lor din bugetul local, prin instalarea a 180 de corpuri de iluminat de tip LED. Acțiunea va spori atractivitatea spațiilor verzi menționate mai sus, siguranța cetățenilor și va impune efectuarea mai multor lucrări de amenajare în viitor. La fel, Strategia prevede reabilitarea a aproximativ 1000 de metri liniari de trotuare în parcul Mihai Eminescu, ceea ce va duce la un confort sporit al cetățenilor care vor beneficia de acest spațiu verde.

Punctul 1.4 din Strategie descrie obiectivele stabilite pentru dezvoltarea infrastructurii de odihnă și agrement. Pe lângă amenajarea în stil european a parcului Mihai Eminescu este prevăzută dotarea cu bănci și teren de joacă pentru copii a parcului Kîzîl. În același obiectiv specific este stipulată curățarea și amenajarea râulețului Gealair, care la fel reprezintă o potențială fâșie verde.

Pe termen mediu, Strategia prevede amenajarea cu bănci și teren de joacă pentru copii a parcului Ion Palancean și spațiului verde adiacent Casei de Cultură din Ștefan Vodă. Lucrările prevăzute în documentul strategic urmează a fi finanțate atât din bugetul local, cât și din surse externe care trebuie identificate în timp.

Merită menționat faptul că Strategia nu descrie specificul fiecărui spațiu verde menționat și lucrările propuse sunt standard. Pentru elaborarea și implementarea unui concept mai larg al celor „7 parcuri” este nevoie de identificarea unor diferențe între spațiile verzi. Specificarea ar contribui la realizarea obiectivelor 2.4.3 și 2.4.4 care țintesc dezvoltarea sectorului turistic prin identificarea atracțiilor turistice și elaborarea unui traseu al acestora. Direcția strategică nr. 5 urmărește consolidarea capacităților instituționale ale APL și dezvoltarea parteneriatelor. Prin obiectivul specific 5.4 (*activitatea 2*) se propune crearea unei platforme de comunicare cu asociațiile obștești din orașul Ștefan Vodă. Chiar dacă nu sunt persoană juridică, grupurile de interes pot utiliza această platformă pentru a-și promova ideile legate de amenajarea spațiilor verzi în corespundere cu genul de activitate pe care îl desfășoară.

Concluzii legate de cercetarea cadrului normativ local:

- A.** Spațiile verzi din localitate sunt o prioritate a APL și acest fapt este reflectat în prevederile legislative locale;
- B.** APL Ștefan Vodă mizează pe susținerea finanțatorilor externi în amenajarea spațiilor verzi, colaborarea cu Comunitatea Mea prevede modernizarea în stil european a parcului Mihai Eminescu și poate servi drept pilot pentru viitoarele inițiative similare;
- C.** Există toate condițiile pentru construcția unui dialog între comunitate și APL pentru o mai bună gestionare a spațiilor verzi din localitate;
- D.** Este nevoie de o hotărâre și, respectiv, de un plan de delimitare a spațiilor verzi;
- E.** Consultarea Strategiei de dezvoltare a orașului Ștefan Vodă reprezintă o oportunitate pentru a acorda o importanță mai mare procesului de amenajare a spațiilor verzi, în linie cu interesele locuitorilor;
- F.** Există spațiu pentru o descriere mai detaliată a ocupațiilor specifice pentru fiecare spațiu verde. Pe lângă amenajarea terenurilor sportive și de joacă pentru copii, pot fi specificate activități recomandate de tip: ciclism, alpinism urban, recreere la foșoare.

OBIECTIVUL PPP

SCOP: Valorificarea spațiilor verzi din oraș prin implementarea unui concept cu titlul „Ștefan Vodă - orașul celor 7 parcuri”

- 01.** Evaluarea stării spațiilor verzi și a capacității APL și a comunității de a contribui la realizarea obiectivelor care urmează;
- 02.** Crearea unui concept de dezvoltare și amenajare a spațiilor din Ștefan Vodă;
- 03.** Elaborarea unui plan de acțiuni privind amenajarea spațiilor verzi a conceptului și crearea condițiilor favorabile pentru discutarea acestuia la ședințele Consiliului Local Ștefan Vodă;
- 04.** Sensibilizarea locuitorilor și mobilizarea lor în vederea realizării politicii publice „Ștefan Vodă – orașul celor 7 parcuri”;
- 05.** Implicarea comunității în realizarea planului de acțiuni privind amenajarea spațiilor verzi din orașul Ștefan Vodă.

PRINCIPII ȘI OPȚIUNI

PRIVIND REZOLVAREA PROBLEMEI

Principii de acțiune privind rezolvarea problemei

În cazul construcției și gestionării locurilor de odihnă și recreere, contează foarte mult gradul de participare al cetățenilor. Din acest motiv, autoritățile trebuie să aleagă gradul de implicare a societății civile în aplicarea soluțiilor privind rezolvarea problemei. Iată care sunt 3 opțiuni privind principiile sus-menționate:

Principiul 1 - inițiativa este a APL, se implementează în baza resurselor disponibile. Administrația orașului Ștefan Vodă are incluse în planul strategic o serie de acțiuni legate de spațiile verzi, această politică ar putea impulsiona conducerea să delimiteze spațiile verzi, să ofere o descriere suplimentară fiecărui parc și să amenajeze zonele verzi în baza priorităților administrative. Spațiile verzi sunt în continuare administrate de APL.

Principiul 2 - Comunitatea ajută administrația în implementarea planului de amenajare a spațiilor verzi prin determinarea priorităților și contribuție proprie. Se va stabili o proporție de participare la amenajarea spațiilor verzi, APL va finanța 50-80% din costul lucrărilor, celelalte 50-20% vor fi identificate prin mobilizare comunitară și identificare de surse de finanțare din exterior. Spațiile verzi vor fi întreținute de APL și supravegheate în comun cu beneficiarii pentru a evita deteriorarea facilităților.

Principiul 3 - spațiile verzi sunt dezvoltate de comunitate, rolul APL este minim. Comunitatea este inițiatorul proceselor de îmbunătățire a condițiilor în spațiile verzi, administrația vine cu propria contribuție care este direcționată în baza priorităților stabilite de comunitate. Spațiile sunt întreținute în comun de administrație și comunitate. Cu acest scop sunt asociați locuitorii care practică sportul, iubitorii de animale, părinții care au copii mici și persoanele în etate.

Schema reprezintă opțiuni de relaționare între APL și comunitatea din Ștefan Vodă și poate fi aplicată pentru fiecare spațiu verde din localitate.

Domeniul / Responsabilitatea	Principiul 1	Principiul 2	Principiul 3
Inițiativa	APL + Comunitatea	Comunitatea + APL	Comunitatea
Conceptul	APL + Comunitatea	Comunitatea + APL	Comunitatea
Finanțarea	APL	APL + Donatori + Comunitatea	Comunitatea + Donatori + APL
Întreținerea	APL	APL + Comunitatea	Comunitatea + APL
Dezvoltarea	APL	Comunitatea + APL	Comunitatea

Opțiuni de rezolvare a problemei

Pentru rezolvarea problemei, am depistat 7 direcții consecutive de activitate. Fiecare dintre direcții va include 2 opțiuni: măsura propusă și alternativa de a nu face nimic.

Direcția 1

Opțiunea 1: Delimitarea spațiilor verzi

Înainte de a începe procesul de dezvoltare a conceptului „7 parcuri” este nevoie de a ști exact care sunt aceste spații verzi și unde sunt hotarele lor legitime. De exemplu spațiul verde din preajma vechii antene de televiziune nu este indicat pe harta zonelor de dezvoltare din Planul Urbanistic General, situație similară se atestă în cazul parcului Kizil, spațiul verde din preajma râulețului Gelair, spațiul verde de la colțul străzilor Păcii și Ștefan cel Mare. **Costul** acestei măsuri poate fi acoperit de APL sau poate fi recuperat prin asistența partenerilor externi care sprijină procesul de cadastrare a teritoriilor, iar în 2024 orașul Ștefan Vodă va beneficia de această asistență. **Delimitarea** exactă a spațiilor verzi ar permite o relaționare mai eficientă cu comunitatea, agenții economici și APL. Un alt avantaj al delimitării îl constituie oferirea de pârghii suplimentare pentru administrație și poliție în menținerea ordinii publice în zonele de interes comunitar sporit cum sunt spațiile verzi. Prin această punct se abordează una dintre cauzele de bază a problemei.

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

*Costurile pentru această opțiune sunt mari, la fel ca și impactul administrativ și social - pe termen lung. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.*

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Direcția 2

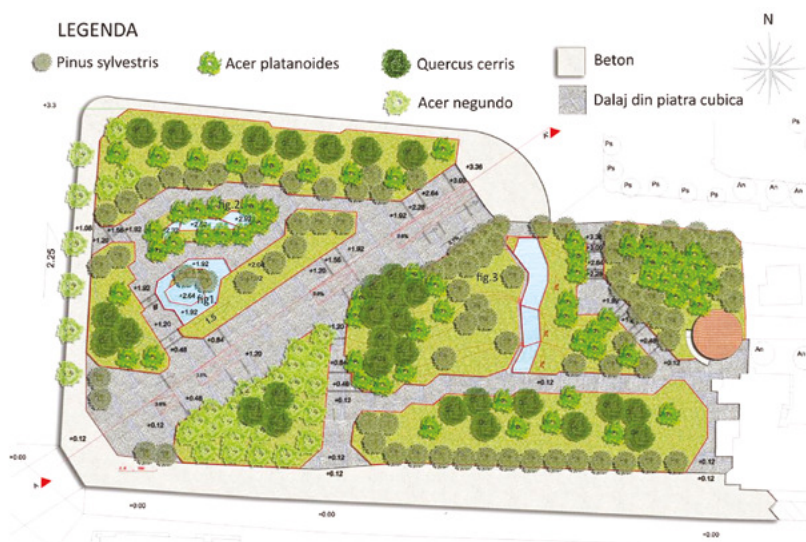
Opțiunea 1: Denumirea și „pașaportizarea” spațiilor verzi

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

Odată cu delimitarea, este nevoie de a atribui o denumire fiecărui spațiu verde care va fi parte a conceptului celor „7 parcuri”. Este binevenit ca denumirile să facă trimitere la sectorul în care sunt amplasate sau comunitățile care vor beneficia de acest spațiu verde. **Denumirile** ar contribui la popularizarea conceptului „7 parcuri” și mobilizarea comunității în realizarea acestui deziderat. **Pașaportizarea**, este o extensie a delimitării și va include descrierea detaliată a spațiului verde cu toate opțiunile de dezvoltare a acestuia (*timpul de copaci plantați, nivelul de sunet permis la evenimente, activități sportive admise*). Inclusiv propunerile formulate în acest document pot fi incluse în descrierea anexată la pașaportizare. Metoda va permite **păstrarea spațiilor verzi** intacte pe

viitor și va constitui o sursă de informație pentru consultările publice. **Costul** prevăzut pentru această metodă se măsoară mai degrabă în timp dedicat de către lucrătorii Primăriei sau se recomandă racolarea voluntarilor (*din rândul elevilor claselor superioare, ca temă de acasă la geografie*) cărora le este interesant procesul și pot fi instruiți corespunzător.

Costurile pentru această opțiune sunt mici, iar impactul administrativ și social - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Direcția 3

Opțiunea 1: Buget dedicat, administrare dedicată

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

La moment, toate cheltuielile care pot fi direcționate spre dezvoltarea spațiilor verzi sunt incluse la un singur articol - „amenajarea teritoriului”. Una dintre cauzele care stă la baza subdezvoltării spațiilor verzi este lipsa de resurse financiare, sau finanțarea insuficientă. Se recomandă atribuirea unei părți din resursele destinate amenajării, dedicată „dezvoltării spațiilor verzi”. De principiu, măsura **nu ar trebui să crească cheltuielile** și în schimb ar crea un **teren favorabil** pentru interacțiunea cu comunitatea (*care va fi invitată să contribuie*) și pentru atragerea de investiții prin proiecte. La fel, se recomandă atribuirea responsabilității pentru dezvoltarea

spațiilor verzi unei unități specifice din cadrul APL. Existența unui fond dedicat spațiilor verzi va **facilita contribuția financiară a comunității** pentru dezvoltare. Inițial, contribuția poate fi simbolică (1, 3 sau 5% din costul anumitor lucrări), iar cu timpul grupurile de inițiativă ar putea accesa surse externe de finanțare, „fondul” urmând să garanteze contribuția APL. Cel mai mare avantaj al măsurii propuse este existența unui proprietar de proces responsabil de consultare, planificare și administrare a chestiunilor legate de spațiile verzi din Ștefan Vodă.

*Costurile pentru această opțiune sunt mici, iar impactul administrativ și social - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.*

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Direcția 4

Opțiunea 1: Consultări publice pe fiecare spațiu cu beneficiarii direcți ai acestuia

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

Pornind de la premiza că scopul administrației este să colaboreze eficient cu comunitatea pentru realizarea obiectivelor stabilite, se conturează necesitatea de a stabili aceste priorități de comun acord. Se recomandă consultarea beneficiarilor pentru fiecare spațiu verde în parte pentru a stabili: denumirea, destinația, amplasarea facilităților, partea de implicare a comunității. Un instrument eficient care ar permite consultarea eficientă a unui grup mai mare de locuitori este chestionarul, care permite sintetizarea datelor și implicarea cetățenilor prin mijloace aplicate la distanță. În chestionar, se recomandă includerea următoarelor chestiuni:

- ▶ Denumirea spațiului verde;
- ▶ Frecvența utilizării spațiului verde;
- ▶ Scopul utilizării (*plimbare, sport, agrement, copii, comunicare...*);
- ▶ Disponibilitatea de a contribui.

Recomandarea nu este foarte scumpă din punct de vedere financiar, e nevoie de consumabile și timp dedicat din partea proprietarului de proces, responsabil de spațiile verzi. Mai nou, oamenii s-au învățat să folosească instrumentele electronice ceea ar reduce **costul măsurii** doar la timpul dedicat analizei datelor livrate de populație în cadrul consultării. În schimb, odată consultați oamenii vor fi informați privind inițiativa legată de spațiile verzi, vor simți importanța implicării în acest proces și vor crește șansele de implicare prin contribuție

financiară, muncă voluntară, conceptualizare și întreținere. Un rol important în consultările publice trebuie să-l aibă comunitățile pe interese care sunt sau se pot asocia pentru a îmbunătăți condițiile de „practicare” a interesului. Aceste grupuri pot fi de alergători, cicliști, deținători de animale domestice, părinți cu copii mici, locuitorii de la blocuri, amatorii de frigărui și altele.

*Costurile pentru această opțiune sunt mici, iar impactul social - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.*

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Direcția 5

Opțiunea 1: Crearea unui plan de amenajare a spațiilor verzi

Istoria va deveni model de interacțiune între APL și comunitate în vederea realizării planului de amenajare a spațiilor verzi. Pentru experiența de succes este nevoie de lansarea inițiativei de către APL sau Comunitate. Procesul ar fi facilitat de identificarea resurselor financiare din exterior. O oportunitate bună o reprezintă proiectul Comunitatea Mea, implementat pentru amenajarea parcului Mihai Eminescu. În baza experienței acumulate, se recomandă întocmirea unui ghid, plan de acțiuni standard, care să fie multiplicat în amenajarea celorlalte spații verzi din oraș. În acest caz costul este dedicat producerii unui material dedicat istoriei de succes și mediatizarea lui. **Beneficiul** major este creșterea gradului de încredere în rândul cetățenilor că prin implicare ei pot schimba ceva și chiar pot deveni „proprietari” a unui spațiu verde comunitar care a fost modernizat conform solicitărilor lor și cu ajutorul lor.

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

Costurile pentru această opțiune sunt mici, iar impactul administrativ și social - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Direcția 6

Opțiunea 1: Promovarea brand-ului „Ștefan Vodă - Orașul celor 7 parcuri”

**RECOMANDATĂ
DE EXPERTI**

Managementul eficient al spațiilor verzi ar crea pentru oraș oportunități de dezvoltare economică și socială. Inițiativa va facilita trecerea orașului de la statutul de centru hiper administrativ la un centru de atracție, o mică capitală a regiunii viticole în care este amplasat. Dată fiind amplasarea localității la mijlocul drumului dintre Odesa și Chișinău, se creează condiții perfecte pentru vizitarea orașului de către turiști. Important este ca facilitățile create să fie suficient de atractive pentru călători, popasul ar putea fi atractiv prin asigurarea condițiilor bune pentru a lua masa și o plimbare de 15-30 de minute. Promovarea ar putea începe de la mijlocul implementării Planului de modernizare a spațiilor verzi în orașul Ștefan Vodă și ar putea fi susținut financiar de Guvernul Republicii Moldova. Avantajele pe termen lung sunt multiple, de la sporirea atractivității localității pentru investitori până la includerea orașului în circuitul turistic moldovenesc.

Costurile pentru această opțiune sunt medii, iar impactul economic - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii recomandă opțiunea 1 spre implementare.

Costurile pentru această opțiune sunt mici, iar impactul administrativ și social - pe termen lung și pozitiv. Din acest motiv, autorii **recomandă opțiunea 1** spre implementare.

Opțiunea 2: A nu face nimic

Costurile pentru această opțiune sunt zero, iar impactul este negativ, pe termen mediu și lung.

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene.
Conținutul său este responsabilitatea exclusivă a proiectului
„Fabrica de politici publice – prin reprezentare civică, scoatem din sertare strategiile de dezvoltare”
și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene.